

Sopy meşrep ýazyjy: Şekspir

Category: Geň-taňsy wakalar, Goşgular, Kitapcy, Sözler
написано kitapcy | 24 января, 2025

Sopy meşrep ýazyjy: Şekspir SOPY MEŞREP ÝAZYJY: ŞEKSPIR (ŞEÝH PIR)

Ep-esli wagtlap sosial mediá Kadir Mysyroglynyň «Beyaz TV» teleýaýlymynda eden çykyşynda aýdan «Şekspir iňlis däl. Şekspiriň hakyky ady Şeýh Pir. Özem ol gizlin musulman...» sözleri sebäpli hop oturyp, hop turdy. Hatda munuň gürrüni şeýle bir ula gitdi welin, birnäçe kişi dürlı meşhur şahsyýetleriň atlaryndan caps-lar taýýarlap, ussat taryhcyny hezil edip ýaňsyladylar.

Habar saýtlary-da gowur turzup bildi. Hamala Şekspiriň musulmandygyny birinji gezek aýdan Kadir Mysyrogly ýaly edip habar baryny ýasadylar, şoň üçin öñem okamagy we okan zadyny aýyl-saýyl etmegi kän bir halamaýan halkymyz mundan oval ussadyň Mehmet Akif Ersoýa gargynýan «komplimasiýa wideoroliginde» bolşy ýaly bu gezegem oýnaldy we ussada hüjüm etdi.

Ussat özi hakda ýazylanlaryň birnäçesini gördü we olara şeýleräk jogap berdi: «Bular bilmeýän bolsa, birinji gezek eşidýän bolsa, men näme edeýin, olaryň jahyllygynyň jerimesini men çekmeli?» Ne ajap sözläpdir Ymam Gazaly hezretleri: «Jahyllar bilen jedele girmäň. Men hiç ýeňebilmedim». Ussadymyz hem şu dogaýy jümlä eýerýär...

• Şekspir hakda aýdylanlar

1964-nji ýylda Londonyň «The Octagon Press» neşirýatynda çapdan çykan **Idries Şahyň “The Sufis”** eseriniň 220-nji sahypasynda Şekspire «Şeýh Pir» diýlendigini şeýle sözler bilen beýan edýär:

"Shakespeare's name is sometimes rendered in perfectly correct and acceptable Persian as Sheikh-Peer", the ancient sage"

Bellik: Okamak isleýänler kitabyň PDF-sini şu linke girip okap bilerler:

https://books.google.com.tr/books?id=S6pLvb5FYE0C&printsec=frontcover&hl=tr&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

Müsürde birinji bolup XIX asyrda žurnalist **Faris el-Şidýak** Şekspiriň aslynyň arapdygyny ýazdy, 1989-njy ýylda Liwiýanyň öñki döwlet ýolbaşçysy **Muammar Kaddafi**-de Şekspiriň arapdygyny we onuň hakyky adynyň Şeýh El-Zübeýirdigini bütin dünýä jar etdi. Şol wagtlar öñem şahyryň aslyýetinde kim bolandygynyň üstünde birnäçe şübheli pikirler bolan Şekspir boýunça Müsürde we beýleki ýurtlarda ylmy-barlag işleri geçirilip başlandy. Ömrüniň köp bölegini Şekspiri we onuň eserlerini öwrenmäge bagış eden Dr. **Martin Lings** 2003-nji ýylda «Globe» teatrynda geçirilen «Şekspir we yslam» konferensiýasynda **«Şekspir musulmanmy?»** atly nutuk bilen çykyş edip, Şekspiriň pýesalaryndaky sopuçlyk düşunjeleriniň yzyny yzarlap, «Korol Lirdäki» Edgaryň ýolagçylygynyň sufileriň hakykaty gözläp ýola çykyşlary bilen birmeňzeşdigini, Liriň Kordeliýa bilen özara gürrüñinde-de sufi düşünjesiniň yzlaryny görmek bolýandygyny aýtdy. Aýratynam **“The Sacred Art of Shakespeare”** («Şekspiriň mukaddes sungaty») ady bilen ýazan eserinde Martin Lings Şekspiriň tasawwufa görkezýän ýakynlygыndan söz açybam çäklenmeýär, şahyryň şol bir wagtyň özünde musulman tarykatyň pelsepesine ýakyn «ruhany gatlagyň» agzasydygyny birnäçe ýerde nygtap geçýär.

Peter Bruk “Evoking Shakespeare”-de Russiýa gidende bir tomaşaçynyň aslynda Şekspiriň özbekdigi, «Sheik»-iň – Şeýh, «Peer»-iň bolsa «gaýratly kişi» (ýagny, pir) manysyny berýändigi, hususanam Şekspir adynyň gizlin lakamdygy we onuň aslynda ýaşyryн musulmandygy barada aýdandygyny ýazýär.

ABŞ-nyň Yslam sosial ylymlary institutynyň düýbüni tutujy **Mark Hanson** täze Hamza Ýusup adyny alansoň, Martin Lings ýaly olam

Şekspiriň eserlerini öwrenende ýaşap geçen döwri bilen baglanyşyklylykda muslimanlardan täsirlenendigini we bu täsiriň Şekspiriň ruhy dünýäsine hem-de eserlerine siñendigini aýdýar.

Mustafa Armagan «**Şekspir. XVII asyrda bir sopy**» makalasynda Garold Blumyň şu sözleri mysal getirýär: «Blumyň pikiriçe Şekspiriň dünýäsi durşuna mistiki, hatda tasawwuf älemi bilen eriş-argaç. Ýagny, Şekspir gönüden-göni sufi bolmasa-da, «uly» tragediyalarynda gündelik durmuş bilen belent (yşkyň) älemin arasynda, hristian mistisizminde bolmadyk «hyýaly dünýä» (imaginal realm) unsuryna ýer berýär, bu bolsa bütinleyý Ibn Arabynyň we Suhrawerdiniň (elbetde, beýleki sufileriňem) agzaýan «Jebrut älemine» (**«Jebrut älemi»** barada **Magtymgulynyň** goşgularında aýdylýar -t.b.) ýşarat edýär. (Tasawwufda biziň ýaşap ýören jismany älemimiz bilen latif perişdeleriň ýasaýan Melekut äleminiň arasynda «nurana akyllar we tämiz perişdepisint nebisler» bar bolup, bularyň Jebrut äleminde ýasaýandygyna ynanylýar.)

Sussex uniwersitetiniň işgäri **Dr. Matthew Dimmock** hem ýokarda agzalan şahslar ýaly Şekspiriň yslamdan ýiti täsirlenendigini şeýle sözler bilen “Without Islam there would be no Shakespeare” beýan edýär, ýagny, «yslam bolmasa Şekspirem bolmazdy» diýýär we bu pikirini Şekspiriň öz eserlerinden mysal getirip, çykyşlarynda nygtap geçýär.

Bütin bu agzap geçenlerim bir ýana, men şu soragy orta atasym gelýär:

Şekspiriň musulmandygyna ýa-da musliman bolup çykaýma ähtimallygyna nämüçin hemmeler beýle seňrigini ýygryp seretdi, dünýä belli dramaturgyň musliman bolmagy nämüçin adamlara ýaranok? Ya-da şeýle soralyň: nämüçin meşhur şahsyétlere yslamy-musulmanlygy gelişdirip bilenoklar?

Ýa bolmasa iň bärkisi **Iogann Wolfgang Gýote**, **Lew Tolstoý** ýaly dünýä belli şahsyétleriň musulmandygы şübhelenip bolmajak derejede subut edilen hakyatlardygyny bilmeyän barmy. Bärde ýaňsa alynar ýaly näme bar? Yeri, bi kemalistleriňki we olara golaý durýan toparlaryňky düşünüklü diýeli, ussat taryhçy olaryň butuna tokunandygы üçin onuň her sözüne garşı

çykýarlar. Emma biziň musliman diýip ýörenlerimize näme diýmeli? Size näme bolýar? Taryh ylmyna, ynanýan hakykatyna ömrüni bagışlan-bagışlabam ýoren alymymyza siz haýsy ýüz bilen «ussat, saňa sözümüz ýok, ýöne bu aýdýanyň edil beýle-de bolan däldir» we bärde meň agzamajak etika çapraz gelýän jümleleri ulanyp bilýärsiňiz? Muslimana gelişýän hereketmi bu?

Ussadyň aýdan bir gowy sözi bar: «Halkymyzyň aglabा köpçüligi ahlak taýdan alanda muslimanam däl»... bu sözün üstünde mazaly oýlanmak gerek...

Şekspir barada aýdanda bolsa, adamlaryň kalby diňe Jenaby-Haka aýan. Bärde Şekspiriň musliman bolandygy hakda çynlakay çaklamalar bar. Şonuň üçin biziň paýymyza Şekspiriň aradan çykanyna dört asyr geçensoň, «Belkäm, musliman bolup aradan çukan bolaýady-da!..» diýip ýagşy doga-dilegde bolmak düşse gowy bolmazmy?

Nurullah MYSYR0GLY.

07.07.2016. Geň-taňsy wakalar